

Bemærkninger til forslaget

1. Horsens statsfængsel

Som et vartegn for Horsens knejser statsfængslet stolt og magtfuldt. Her har mangan en lovovertræder siden den 20. maj 1853 sat sine ben for at inkassere den straf, som de til enhver tid sidende magthavere har fundet passende. Kunne de tykke mure tale, ville de fortælle om den elendighed, som de gennem årene har været vidne til. De har oplevet nedværdigelse, ydmygelse, sved, tårer og død. Bygningerne taler deres eget sprog. Den, som oplever dem indefra, opfatter straks lidt af deres tale. Deres magtfuldhed får én til at dukke nakken lidt. De gamle snoede gange får én til at tænke på de mange mennesker, som har gået her i tidens løb. Skyldige og uskyldige mellem hinanden. Mennesker, for hvem dette sted var den sidste station efter et helt liv med lutter nederlag i et samfund, der gik mere op i at straffe – under betegnelsen »retfærdighed« – end i at hjælpe dem på ret køl, give dem et skub i den rigtige retning eller blot vise dem en smule varme og tillid.

Arealet, der tidligere var eksercerplads, købtes af byen for 7338 rigsbankdaler og 55 skilling. Bygningerne opførtes efter princippet »fællesskab under arbejde – i øvrigt isolation«, men ved indvielsen den 20. maj 1853 stod kun vestfløjen færdig, og de 200 fanger i denne fløj måtte hjælpe med til at bygge østfløjen, der blev taget i brug i 1854. I 1875 var den gamle cellefløj – midterfløjen – færdig, og mellem de tre fløje opstod de to eneste rekreatiomsområder. Samtidig overførtes fangerne fra det daværende Viborg tugthus til Horsens, og på det tidspunkt nåede fangetallet op i nærheden af 600. Der var hverken lys eller luftventilation i bygningerne.

Under besættelsen oprettedes en særlig »tugt-husafdeling«, hvor de 19 fanger, som var dømt ved tysk krigsret, indtil de undslap den sidste dag i 1944.

Efter befrielsen i 1945 rykkede i stedet tyske krigsforbrydere og landssvigere ind bag murene, og fra 1951 blev bygningerne anvendt til de dengang »psykopatforvarede«.

Først fra 1. oktober 1973 opnåede anstalten sit nuværende navn og sin nuværende anvendelse. Inden for de sidste år er der foregået en vis »modernisering«, bl.a. med indretning af opholdsrum og maling af dele af gangene; men tilbage står, at cellerne ligger under de sædvanlige mindstekrav, de sanitære forhold er under al kritik, og der er for få sports- og udfoldelsesmuligheder. Sportsbanen er belagt med asfalt.

De nuværende indsatte har ved flere lejligheder været i audiens hos fængselslederen og anmodet om forbedringer af bl.a. disse forhold, men dette har ikke hidtil været muligt.

Forholdene i Horsens statsfængsel kan kun under afholdelse af uforholdsmæssigt store omkostninger bringes op til en standard, hvor det efter nutidens krav må skønnes forsvarligt at opbevare mennesker.

2. Vridsløselille statsfængsel

Mens de mere forhædede forbrydere og håbløse tilfælde sad i Horsens tugthus, indrettedes vest for København Vridsløselille forbedringshus. Hvormed antydedes, at her var håb endnu. Indvielsen fandt sted den 1. december 1859, og stedet har således for nylig fejret sit 125 års jubilæum. Formålet med Vridsløselille forbedringshus var at »forbedre« de mænd og drenge, som blev anbragt i huset.

Begge anstalter var et led i fængselsreformen af 1842. Den havde rod i det liberale borgerskabs voksende politiske indflydelse. Sigtet var en individuel behandling af fangerne i modsætning til tidligere, hvor alle mulige var anbragt sammen: kvinder, mænd, unge, gamle, børn, tiggere, prostituerede, tyve, lediggængere og gale.

Vridsløselille forbedringshus indrettedes som »cellefængsel« og var inspireret af de fromme kvækere fra Philadelphia i Pennsylvania, USA. De mente, at man måtte leve strengt adskilt fra denne syndige verden og se ind i sig selv, hvis man ville finde Gud. En forbyrder blev ikke betragtet som en lovovertræder, der skulle straffes, men som en vildfarende, der skulle gøre bod. Under celleophol-